

Geliş Tarihi:01.12.2017
Kabul Tarihi:15.05.2018
SPORMETRE, 2018,16(3),39-47
DOI: 10.1501/Sporm_0000000374

“SPORCU BAĞLILIK ÖLÇEĞİ”NİN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Selen KELECEK¹, Feyza Meryem KARA², F. Hülya AŞCI³

¹Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Spor Bilimleri Bölümü

²Kırıkkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Rekreasyon Bölümü

³Marmara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü

Öz: Bu araştırmanın amacı, Lonsdale, Hodge ve Jackson (2007) tarafından geliştirilmiş olan “Sporcu Bağlılık Ölçeği” (Athlete Engagement Questionnaire)’nin Türkçe versiyonunun geçerlilik ve güvenilirliğinin test edilmesidir. “Sporcu Bağlılık Ölçeği” 87 kadın ($X_{yaş}: 22.62 \pm 2.36$), 114 erkek ($X_{yaş}: 23.85 \pm 3.07$) olmak üzere toplam 201 ($X_{yaş}: 23.32 \pm 2.84$) sporcuya uygulanmıştır. Sporcu Bağlılık Ölçeği her biri dört maddeden oluşan dört alt boyut (güven, adanmışlık, dinçlik, coşku) olmak üzere toplam 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliğini test etmek için Temel Bileşenler Faktör Analizi Varimaks dönüştürmesi uygulanmıştır. Ölçüt geçerliliğini sınamak amacıyla “Sporcu Tükenmişlik Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeğin ölçüt geçerliği için Pearson Çarpımlar Moment Korelasyonu, iç tutarlılığı için ise Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Temel Bileşenler Faktör Analizi sonuçları ile orijinal ölçeğe uygun olarak dört faktör yapısı belirlenmiştir ve maddeler ölçeğin %71.73’ünü açıklamaktadır. Sporcu Bağlılık Ölçeği için hesaplanan iç tutarlık katsayıları 0.75 (adanmışlık) ile 0.92 (güven) arasında bulunmuştur. Sporcu Bağlılık Ölçeği ile Sporcu Tükenmişlik Ölçeği arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Elde edilen analiz sonuçlarına göre, Sporcu Bağlılık Ölçeği’nin Türkçe versiyonunun sporcuların bağlılık düzeylerinin belirlenmesinde kullanılabilir olduğunu göstermekle birlikte, kriter geçerliğinin desteklenmediğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Bağlılık Ölçeği, Geçerlik, Güvenirlilik, Sporcu

RELIABILITY AND VALIDITY OF “ATHLETE ENGAGEMENT QUESTIONNAIRE”

Abstract: The purpose of this study was to test the reliability and validity of the Turkish version of “Athlete Engagement Questionnaire – AEQ” developed by Lonsdale, Hodge and Jackson (2007). Eighty-seven female ($M_{age}: 22.62 \pm 2.36$), 114 male ($M_{age}: 23.85 \pm 3.07$), totally 201 ($M_{age}: 23.32 \pm 2.84$) athletes completed the Athlete Engagement Scale. Athlete Engagement Questionnaire is 16 items instrument which have four subscales (confidence, dedication, vigor and enthusiasm) with four items. The Principal Component Factor Analysis with varimax rotation was used to test the factorial validity of the scale. Athlete Burnout Questionnaire (ABQ) was used for the criterion related validity. Pearson Product Moment Correlation was conducted for criterion validity. Furthermore, the Cronbach alpha coefficient was calculated for the internal consistency. The results of Principal Component Factor Analysis with varimax rotation showed that four factors explain %71.73 of whole scale. Internal consistency coefficients were ranged between 0.75 (dedication) and 0.92 (confidence). AEQ scores were not significantly correlated with ABQ. It can be said that the Turkish version of the athlete engagement scale can be used to determine engagement level of athletes but the criterion related validity is questionable.

Keywords: Athlete, Engagement Questionnaire, Reliability, Validity

GİRİŞ

Örgütsel psikoloji alanında yapılan çalışmalar, bireylerin üretim performans hedefleri doğrultusunda içsel ve dışsal enerjilerini örgütsel gereklilikler ve hedefler ile nasıl birleştirdiklerine odaklanmıştır (Kahn, 1992). Bu odak, pozitif psikoloji doğrultusunda,

çalışanların olumlu deneyimler yaşamasına neden olmakta ve yapılan işe karşı bir bağlılık geliştirdikleri düşüncesini doğurmuştur (Lonsdale ve ark., 2007b). Bireylerin bağlanma davranışları, bireysel enerjinin fiziksel, bilişsel ve duygusal emek/çabaya yönlendirilmesini içerir. Bireyler ister yalnız ister başkaları ile olsunlar, yaptıkları işte düşündükleri ve hissettikleri, inanç ve değerleri, yaratıcılıkları ve kişisel ilişkilerinin oynadığı rol ile; fiziksel olarak göreve dâhil, zihinsel olarak tetikte ve empatik olarak diğerlerine bağlı olurlar (Kahn, 1990). Kahn, 1992 yılındaki çalışmasında *psikolojik mevcudiyet (psychological presence)*'in kapsamlı bir teorik modelini sunmuş olsa da, yapının işlemeleştirilmesini önermemiştir. Ardından Maslach ve Leiter (1997) bağlılık kavramının, tükenmişliğe ait üç alt boyutun (duygusal/fiziksel tükenme, duyarsızlaşma ve azalan başarı hissi) tam tersi olan; enerji, ilgi ve yeterlik ile nitelendirildiğini varsaymışlardır. Bağlılık, örgütsel psikoloji literatüründe ısrarcı, her zaman hissedilen, olumlu ve tatmin edici/doyurucu iş ile ilgili zihin durumu olarak tanımlanmıştır (Schaufeli, Salanova ve ark., 2002).

Örgütsel psikoloji araştırmacıları, *bağlılığın*, tükenmişliğin kavramsal anlamda tersi olduğunu işaret etmektedir (Lonsdale ve ark., 2007b). Buna paralel olarak Schaufeli ve Bakker (2004) bağlılık kavramından “tükenmişliğin olumlu antipodu (temeli)” olarak bahsetmişlerdir. Maslach ve Jackson (1981)'a göre tükenmişlik; duygusal ve fiziksel olarak olumsuz sonuçları olan psikososyal bir sendromdur. Hem örgütsel psikoloji hem de spor psikolojisi alanındaki araştırmacılar bu sendromun potansiyel sebepleri kadar doğasını anlamak için de çaba sarf etmişlerdir (Lonsdale ve ark., 2007b). Tükenmişlik araştırmaları, bu yapının tersi olan “iş bağlılığı”na doğru değişim göstermektedir (Schaufeli ve ark., 2002). Tükenmişliği önlemek için strateji geliştirmenin, tükenmişlik semptomlarının tedavi amaçlı müdahaleden daha etkili olacağına altı çizilmiş (Raedeke ve Smith, 2004), bu doğrultuda da bireyin işine olan bağlılığının artmasının tükenmişliği önlemede en iyi yöntem olduğu savunulmuştur (Lonsdale ve ark., 2007b). Sağlanan görüş birlikleri ve yapısal temellerin belirginleşmesi ile birlikte araştırmacılar çalışan bağlılığının çok boyutlu olduğu konusunda hemfikirdirler (Maslach ve ark., 2001).

Özellikle elit sporcular başarıyı yakalamak için olağanüstü zaman ve çaba harcamaktadırlar. Spor psikolojisi literatüründe, sporda tükenmişlik ile ilgili yapılan çalışmalar (Lemyre ve ark., 2007; Gustafsson ve ark., 2011; Tabei ve ark., 2012; Curran ve ark., 2013) ve bağlılık kavramı ile yakın olan yapıları (öznel canlılık, dinçlik, haz, güven, tutkunluk... vb) içeren çalışmalar (Lonsdale ve ark., 2007b) artış göstermekte iken, sporcu bağlılığı ile ilgili çalışmaların sayısı sınırlıdır (Lonsdale ve ark., 2007b).

Lonsdale ve ark. (2007b), örgütsel psikolojide sözü edilen bağlılık kavramını spor psikolojisi alanına kazandırma amacı doğrultusunda sporcular ile bağlılığın temeli olduğu düşünülen kavramlar, kelimeler ve duygular ile ilgili sorular içeren görüşmeler düzenlemişlerdir. Görüşme sonunda elde edilen boyutlar Lonsdale ve ark. (2007a) tarafından “Sporcu Bağlılık Ölçeği (SBÖ)” geliştirilmesinde kullanılmıştır. Görüşmeler sonrasında, farklı araştırmacılar tarafından belirtilen/tanımlanan ve bu çalışma için de temel alınan çalışan bağlılığına (işe olan bağlılık) ait alt boyutları destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre *bağlılık*, üç temel boyuttan oluşmaktadır. Birinci temel alt boyut, bireyin yüksek düzey performansla erişme ve istenilen hedefleri başarmada yeteneklerine olan inancı olarak tanımlanan “*güven*” alt boyutudur. İkinci temel alt boyut “*adanmışlık*” olarak belirlenmiştir ve bireyin önemli gördüğü hedeflerine ulaşmak

için çaba ve zaman harcaması isteği şeklinde açıklanmıştır. Üçüncü temel alt boyut ise fiziksel, zihinsel ve duygusal enerji ya da canlılık/hareketlilik olarak açıklanan “*dinçlik*”tir (Lonsdale ve ark., 2007a; 2007b). Bunun yanında tek başına boyut oluşturmayan ancak önemli ve ilgili olduğu görülen zihinsel olarak meşgul olma (antrenman ya da yarışma ortamından uzak olduğunda bile spor ile ilişkili olumlu düşünceler), haz (eğlence, mutluluk ve heyecan) ve yarışma sırasında odaklanma yeteneği (kısa süreli, yarışmaya özel odaklanma yeteneği) kavramları da dikkat çekmiştir. Ardından gerçekleştiren ölçek geliştirme çalışmasında (Lonsdale ve ark., 2007a) yapılan analizler sonucu bu kavramların “*coşku*” adı altında toplandığı; bu alt boyutun heyecan ve yüksek düzeyde zevk duyguları ile karakterize olduğu görülmektedir.

Bağlılık kavramının spor psikolojisi literatürüne Yeni Zelanda örneklemini (Lonsdale ve ark., 2007a; 2007b) ile girmesinin ardından, Sporcu Bağlılık Ölçeği’nin geçerlik ve güvenilirliği Portekiz örnekleminde (Martins ve ark., 2014) de test edilmiş ve orijinal ölçeğin faktör yapısı ve madde sayısı ile benzerlik gösterdiği belirtilmiştir. Spor ortamında yapılan bağlılık çalışmalarına bakıldığında, öncelikle kavramın kendi yapısını anlamak (Hodge ve ark., 2009) üzerinde durulduğu, daha sonra da bağlılığın tükenmişlik ve iş yaşamı ile olan ilişkisinin ele alındığı (Lonsdale ve ark., 2007b; DeFreese ve Smith, 2013) görülmektedir.

Yukarıda belirtildiği gibi, farklı alanlarda yer alan bireylerin (farklı organizasyonlar ve meslekler, spor... vb) performansları üzerinde büyük etkisi olduğu düşünülen kavramlara (güdülenme, tükenmişlik, bağlılık... vb) olan ilgi giderek artmaktadır. İlginin yoğunlaştığı konuların merkezinde yer alan ve sporcular için geliştirilen bağlılık ölçeğinin Türkçe uyarlamasının yapılmasının ülkemiz spor psikolojisi literatürüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda bu çalışmanın amacı “Sporcu Bağlılık Ölçeği (Athlete Engagement Questionnaire – Lonsdale ve ark., 2007a)”nin Türk sporcular için geçerlik ve güvenirliliğinin test edilmesidir. Geçerlik çalışması kapsamında ölçeğin faktör yapısı ve ölçüt bağıntılı geçerliliğinin sınanması amaçlanmıştır. Lonsdale ve ark. (2007a) tarafından Sporcu Bağlılık Ölçeği (SBÖ)’nin eksikliğini konu alan ve bu kavram odağında bir ön çalışma yapılan ölçek geliştirme çalışmasında; bağlılık kavramının farklı yapılar ile olan ilişkisine de değinilmiştir. Buradan yola çıkarak bu çalışmada da Sporcu Bağlılık Ölçeği’nin geçerlik ve güvenirliliğinin yanı sıra, ölçüt bağıntılı geçerlik çerçevesinde; sporcuların bağlılık düzeylerinin, tükenmişlik düzeyleri ile negatif ilişkili olması beklenmektedir.

MATERYAL VE METOT

Çalışma Grubu

Sporcu Bağlılık Ölçeği’nin geçerlik ve güvenirliliği 2014–2015 sezonunda spor kulüplerinde lisanslı olarak Süper Lig ve 1. Liglerde oynayan profesyonel sporcular üzerinde sınanmıştır. Çalışmaya 87 kadın ($X_{yaş}: 22.62 \pm 2.36$), 114 erkek ($X_{yaş}: 23.85 \pm 3.07$) olmak üzere toplam 201 ($X_{yaş}: 23.32 \pm 2.84$) sporcu gönüllü olarak katılmıştır. Çalışmaya katılan sporcular futbol (n=31), basketbol (n=64), voleybol (n=11) hentbol (n=7), Amerikan futbolu (n=12) gibi farklı takım; cimnastik (n=3), atletizm (n=5), boks (n=7), yüzme (n=6), tenis (n=34) gibi farklı bireysel spor branşları ile uğraşmaktadırlar ve sporcuların spor deneyimi ortalamaları 89.63 ± 47.72 aydır.

Veri Toplama Araçları

Sporcu Bağlılık Ölçeği: Lonsdale ve ark. (2007a) tarafından geliştirilen ölçek sporcuların spora olan bağlılıklarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Farklı sporcu örneklerinde yapılan nitel ve nicel araştırmalar sonucu geliştirilen *Sporcu Bağlılık Ölçeği* dört alt boyut ve 16 maddeden oluşmaktadır. Her biri dört maddeden oluşan alt boyutlar “güven”, “adanmışlık”, “dinçlik” ve “coşku” olarak isimlendirilmektedir. Sporcu Bağlılık Ölçeği’ne ait Cronbach’s alpha (α) değerleri *güven* alt boyutu için .76; *adanmışlık* alt boyutu için .62; *dinçlik* alt boyutu için .82 ve *coşku* alt boyutu için .99 olarak bulunmuştur (Lonsdale ve ark., 2007a). Bir (Neredeyse Hiç) ile 5 (Hemen Hemen Her Zaman) arasında değişen 5’li Likert tipinde değerlendirilen sporcu bağlılık ölçeğine ait dört alt boyutun madde örnekleri aşağıda verilmiştir (Lonsdale ve ark., 2007a).

Güven: “Spor branşında başarılı olmak için gerekli beceri/teknığe sahip olduğuma inanırım.”

Adanmışlık: “Spordaki hedeflerimi başarma konusunda kararlıyım.”

Dinçlik: “Spor branşım ile uğraşırken kendimi enerjik/dinamik hissederim.”

Coşku: “Spor branşında eğlenirim.”

Sporcu Tükenmişlik Ölçeği: Sporcu Tükenmişlik Ölçeği, Raedeke ve Smith (2001) tarafından sporcuların tükenmişlik düzeylerini belirlemek için geliştirilmiştir. Tükenmişlik ölçeği, “azalan başarı hissi”, “duygusal/fiziksel tükenme” ve “duyarsızlaşma” olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmakta ve 5’li Likert ile değerlendirilmektedir. Her alt boyut 5 madde ile değerlendirilmekte ve ölçek toplamda 15 maddeden oluşmaktadır. “Sporcu Tükenmişlik Ölçeği”ne ait Cronbach’s alpha (α) değerleri *duygusal/fiziksel tükenme* alt boyutu için .88; *azalan başarı hissi* alt boyutu için .84 ve *duyarsızlaşma* alt boyutu için .87 olarak bulunmuştur (Raedeke ve Smith, 2001). Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Kelecek ve ark. (2016) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmasında, orijinal ölçek ile aynı faktör yapısı belirlenmiş ancak yapılan analizler sonucu ölçekten 2 madde çıkartılmıştır. Ölçeğin 3 alt boyut ve 13 madde ile Türkiye örnekleme için geçerli ve güvenilir olduğu belirlenmiştir. Kelecek ve ark. (2016) tarafından yapılan uyarlama çalışmasında Cronbach alfa güvenilirlik katsayısının azalan başarı hissi alt boyutu (4 madde) için 0.75, duygusal/fiziksel tükenme alt boyutu (5 madde) için 0.87, duyarsızlaşma alt boyutu (4 madde) için 0.83 olarak belirtilmiştir.

Çeviri Aşamaları ve Verilerin Toplanması

Ölçeğin çevrilme sürecinde Brislin (1986) tarafından önerilen standart çeviri-geri çeviri yöntemi kullanılmıştır. Ölçek çeviri-geri çeviri yöntemi ile İngilizceden Türkçeye daha sonra tekrar İngilizce çevrilmiştir. Dilsel eşdeğerliliğinin sağlanması için, ölçeğin İngilizcesi İngilizce alanında uzman 1, İngilizce bilen spor alanında uzman 3 kişi tarafından Türkçe’ye çevrilmiştir. Elde edilen ölçeklerdeki maddeler birbiri ile karşılaştırılmış ve aynı çeviriye sahip maddeler belirlenmiştir. Aynı ve farklı çeviriye sahip maddeler yeniden İngilizce alanında uzman 1 kişiye verilerek tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Geri çevirisi yapılan ölçek maddeleri, orijinal ölçek maddeleri ile karşılaştırılmış, farklılıklar, hatalar belirlenmiştir. İngilizce çeviri orijinal ölçek ile karşılaştırılarak birbirine en yakın çeviriler ile Türkçe ölçeğin son şekli oluşturulmuştur. Ölçekler, çalışmaya katılan sporculara antrenman öncesinde uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Sporcu Bağlılık Ölçeği'nin geçerliğini ortaya koymak için iki tür geçerlik incelenmiştir. Sırasıyla, ölçeğin faktör yapısının sınanması amacı ile Temel Bileşenler Faktör Analizi Varimax dönüştürmesi kullanılmış ve ölçüt bağıntılı geçerlik kapsamında Pearson Çarpımlar Moment Korelasyon katsayısına bakılmıştır. Buna ek olarak ölçeğin iç tutarlığı, Cronbach alfa katsayısı hesaplanarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Sporcu Bağlılık Ölçeği'nin Yapı Geçerliği

Yapı geçerliğini test etmek için Temel Bileşenler Faktör Analizi Varimax dönüştürmesi uygulanmıştır. Temel bileşenler analizinde kısmi korelasyonların küçük olup olmadığını ve dağılımın faktör analizi için yeterli olup olmadığını test etmek için KMO testi; faktör analizinin değişkenler için uygun olup olmadığını sınanması için ise Barlett testi kullanılmıştır. KMO test sonucu tüm katılımcılar için 0.77; Barlett testi sonucu 2140.921 ($p < 0.01$) olarak bulunmuştur.

Sporcu Bağlılık Ölçeği'nin faktör yapısının belirlenmesi amacı ile yapılan temel bileşenler faktör analizi varimax dönüştürmesi sonucu elde edilen alt ölçeklerin faktör yükleri açıkladıkları varyanslar ve öz değerleri Tablo 1'de verilmiştir. Temel bileşenler faktör analizi sonucu dört faktör yapısı belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucu belirlenen dört yapı ölçeğin %71.73'ünü açıklamaktadır. Faktör yükleri 0.68 ile 0.95 arasında değişmektedir. Faktör 1 altında yer alan 4 madde güven, Faktör 2 altında yer alan 4 madde adanmışlık, Faktör 3 altında yer alan 4 madde dinçlik, Faktör 4 altında yer alan 4 madde ise coşku alt boyutlarını oluşturmaktadır.

Tablo 1: Sporcu Bağlılık Ölçeği'nin faktör analizi sonuçları

Alt Ölçekler	Maddeler	Faktör Yükleri	Öz değer	Açıkladığı % Varyans	Açıkladığı % Kümülatif
Faktör 1 Güven	1	0.88	4.37	27.32	27.32
	2	0.87			
	3	0.84			
	4	0.89			
Faktör 2 Adanmışlık	5	0.68	3.04	19.01	46.33
	6	0.68			
	7	0.77			
	8	0.77			
Faktör 3 Dinçlik	9	0.81	2.67	16.66	62.99
	10	0.81			
	11	0.72			
	12	0.93			
Faktör 4 Coşku	13	0.95	1.40	8.75	71.74
	14	0.77			
	15	0.93			

16 0.85

Ölçüt Bağımlı Geçerlik

Ölçüt bağımlı geçerlik, test puanlarının belirlenen bir veya birkaç dış ölçütle ilişkisini inceleyen geçerlik tekniğidir (Büyüköztürk, 2014). Sporcu Bağlılık Ölçeği'nin ölçüt bağımlı geçerliğini değerlendirmek amacı ile ölçeğe ait alt boyutlar ile Sporcu Tükenmişlik Ölçeği alt boyutları arasındaki korelasyonlar değerlendirilmiştir. Sporcu Bağlılık Ölçeği alt boyutları ile Sporcu Tükenmişlik Ölçeği'ne ait alt boyutlar arasındaki korelasyon değerleri incelendiğinde, ilişkilerin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir (Tablo 2).

Tablo 2. Sporcu Bağlılık Ölçeği alt boyutları ile Sporcu Tükenmişlik Ölçeği'ne ait alt boyutlar arasındaki korelasyon değerleri.

		Sporcu Tükenmişlik Ölçeği		
		Azalan Başarı Hissi	Duygusal/Fiziks el Tükenme	Duyarsızlaş ma
		r	r	r
Sporcu Bağlılık Ölçeği	Güven	-0.09	-0.05	-0.03
	Adanmışlık	-0.13	-0.12	-0.12
	Dinçlik	-0.02	-0.05	-0.03
	Coşku	0.03	0.00	-0.03

Sporcu Bağlılık Ölçeği'nin Güvenirliliği

Ölçek maddelerinin birbirleri ile ilişkili olarak aynı yapıyı ölçüp ölçmediğinin bir göstergesi olan iç tutarlık, Cronbach alfa katsayısı hesaplanarak değerlendirilmiştir. Buna göre, ölçeğe ait Cronbach alfa katsayılarının Güven alt boyutu için 0.92; Coşku alt boyutu için 0.90; Dinçlik alt boyutu için 0.83 ve Adanmışlık alt boyutu için 0.75 olduğu belirlenmiştir.

Güven, coşku, dinçlik ve adanmışlık alt boyutlarında yer alan maddelerin madde yordama güçleri, madde silindiğindeki alt boyutun Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ve çoklu korelasyon değerleri Tablo 3'te verilmiştir. Her bir madde silindiğinde elde edilen Cronbach alfa katsayısına değerlerine bakıldığında ölçeğin güvenilirlik katsayısının düştüğü görülmektedir. Ölçekte yer alan maddelerin alt boyut toplam korelasyon katsayıları en yüksek 0.89 (onüçüncü madde) en düşük ise 0.41 (altıncı madde) olarak bulunmuştur.

Tablo 3: Sporcu Bağlılık Ölçeği'nin alt boyutlarına ilişkin her bir maddenin analizi

Maddeler	Madde Silindiğinde Aritmetik Ortalama	Madde Alt Boyut Toplam Korelasyon	Madde Silindiğinde Varyans	Madde Silindiğinde Cronbach Alfa Değeri
Güven Alt Boyutu				
1	11.47	0.81	4.41	0.89
2	11.48	0.84	4.45	0.88
3	11.72	0.73	4.62	0.92
4	11.52	0.87	4.20	0.87
Cronbach Alfa Değeri: 0.92				
Coşku Alt Boyutu				
13	11.89	0.89	5.92	0.82
14	11.43	0.63	6.50	0.92
15	11.86	0.86	5.96	0.83
16	11.60	0.72	6.17	0.88
Cronbach Alfa Değeri: 0.90				
Dinçlik Alt Boyutu				
9	12.34	0.67	3.70	0.79
10	12.34	0.63	3.79	0.81
11	12.22	0.53	4.06	0.85
12	12.58	0.85	3.51	0.71
Cronbach Alfa Değeri: 0.83				
Adanmışlık Alt Boyutu				
5	12.00	0.56	4.35	0.69
6	12.02	0.41	4.89	0.77
7	12.20	0.53	4.55	0.71
8	12.24	0.70	3.99	0.61
Cronbach Alfa Değeri: 0.75				

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma Lonsdale ve ark. (2007a) tarafından geliştirilen “Sporcu Bağlılık Ölçeği”nin Türkçe geçerlik ve güvenilirliğini test etmek amacı ile yapılmıştır.

Ölçeğin yapı geçerliğini test etmek için Temel Bileşenler Faktör Analizi Varimaks dönüştürmesi kullanılmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda dört faktör yapısı belirlenmiştir. Belirlenen faktör yapısı orijinal ölçek ve Portekiz örnekleme (Martins ve ark., 2014) üzerinde yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışması ile benzerlik göstermektedir. Faktörler altında yer alan maddelerin orijinal ölçeğe uygun bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Sporcuların bağlılıklarını ölçen 16 maddenin de faktör yükleri 0.40'ın üzerinde olduğundan analiz sonucu ölçekten hiçbir madde çıkarılmamıştır.

Sporcu Bağlılık Ölçeği'nin ölçüt bağıntılı geçerliğini test etmek amacı ile Sporcu Tükenmişlik Ölçeği alt boyutları ile arasındaki ilişki incelenmiştir. Alan yazında da belirtildiği gibi (Schaufeli ve ark., 2002; Schaufeli ve Bakker, 2004; Lonsdale ve ark.,

2007b) sözü edilen bu iki yapının birbirine zıt olduğu düşünüldüğünden alt boyutlar arası ilişkinin negatif olması öngörülmüştür. Yapılan analiz sonucunda her iki ölçeğin alt boyutları arasında negatif bir ilişki saptanmıştır ancak bu ilişkilerin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Lonsdale ve ark. (2007a) tarafından yapılan ölçeğin orijinal çalışmasında da bağlılık ve tükenmişlik arasındaki ilişki incelenmiş ve sözü edilen araştırma sonucunda bu iki yapı arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif ilişki bulunmuştur. Bağlılık kavramının kuramsal çerçevesinde de (Lonsdale ve ark., 2007b) tükenmişlik ile birbirinin tersi olduğu görüşü ileri sürülmüş ve takiben yapılan çalışma (Lonsdale ve ark., 2007a) bağlılık ve tükenmişliğin potansiyel iki zıt kutup olduğunu göstermiştir. Sporcu Bağlılık Ölçeği'nin Türkçe uyarlama çalışması olan bu çalışmada da benzer sonuç elde edilmiştir. Bağlılık ve tükenmişlik arasında negatif ilişki bulunması, bu iki kavramın potansiyel olarak zıt kutuplar olduğu görüşünü desteklemekte; ancak bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmaması, bu çalışma kapsamında ilgili görüşe bilimsel kanıt bulunamadığını göstermektedir. Sözü edilen iki kavram arasındaki ilişkinin diğer çalışmalar gibi negatif, fakat diğer çalışmalardan farklı olarak istatistiksel olarak anlamlı çıkmamasının birkaç olası sebebi olduğu düşünülmektedir. Örneklem sayısının nispeten az olması, araştırmaya katılan sporcuların genç olmaları ve spor deneyimleri bakımından henüz tükenmişlik yaşamıyor olabilecekleri elde edilen sonucun olası öncülleri olarak görülebilir. Sporcu Bağlılık Ölçeği'nin güvenilirliğinin sınanması için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Analiz sonucu belirlenen dört alt boyut için de elde edilen ve 0.75 ile 0.92 arasında değişen katsayılarının oldukça güvenilir olduğu (Alpar, 2001) görülmektedir. Bununla birlikte elde edilen iç tutarlılık katsayıları diğer çalışmalar ile karşılaştırıldığında; güven alt boyutunun iç tutarlılık katsayısı Lonsdale ve ark. (2007a) ve Martins ve ark. (2014) tarafından elde edilen değerlerden yüksek; coşku alt boyutunun iç tutarlılık katsayısı Martins ve ark. (2014)'nin çalışmasında elde edilen değerden yüksek ancak Lonsdale ve ark. (2007a) tarafından yapılan çalışmada elde edilen değerden düşük; dinçlik ve adanmışlık alt boyutlarının iç tutarlılık katsayıları ise Lonsdale ve ark. (2007a) tarafından yapılan çalışma değerlerinden yüksek, Martins ve ark. (2014)'nin çalışmasından elde edilen değerlerden düşük olduğu bulunmuştur.

Sonuç olarak, çalışma sonucu elde edilen bulgular doğrultusunda; Yeni Zelanda ve Portekiz örneklemine benzer şekilde, "Sporcu Bağlılık Ölçeği"nin Türkçe formunun da sporcuların spora olan bağlılıklarının belirlenmesi amacı ile geçerli ve güvenilir biçimde kullanılabileceği söylenebilir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda sporcu bağlılık ölçeğinin farklı yaş gruplarını veya spor deneyimlerini kapsayan farklı örneklemeler üzerinde doğrulayıcı faktör analizi ile uygulanmasının ve farklı örneklemelerde benzer ya da zıt yapılar ile ölçüt geçerliğine tekrar bakılmasının ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliğine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

1. Alpar R. (2001): *Spor Bilimlerinde Uygulamalı İstatistik*. 2. Baskı. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
2. Brislin RW. (1986): *The wording and translation of research instruments*. In: WJ Lonner, JW Berry, (Eds.) *Field Methods in Educational Research*. s.137-64. 1st ed. Newbury Park, CA: Sage Publications.
3. Büyüköztürk, Ş. (2014): *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.

4. Curran T, Appleton PR, Hill, AP, et al. (2013). *The mediating role of psychological need satisfaction in relationships between types of passion for sport and athlete burnout*. J SPORT SCI, 31(6), 597 – 606.
5. DeFreese JD, Smith AL. (2013): *Areas of work life and the athlete burnout-engagement relationship*. J APPL SPORT PSYCHOL, 25(2), 180-196.
6. Gustafsson H, Hassmén P, Hassmén N. (2011): *Are athletes burning out with passion?*. EUR J SPORT SCI, 11(6), 387-395.
7. Hodge K, Lonsdale C, Jackson SA. (2009): *Athlete engagement in elite sport: an exploratory investigation of antecedents and consequences*. SPORT PSYCHOL, 23, 186-202.
8. Kahn WA. (1990): *Psychological conditions of personal engagement and disengagement at work*. ACAD MANAGE J, 33(4), 692-724.
9. Kahn WA. (1992): *To be fully there: Psychological presence at work*. HUM RELAT, 45(4), 321-349.
10. Kelecek S, Kara FM, Kazak Çetinkalp Z, ve ark. (2016): “Sporcu tükenmişlik ölçeği”nin Türkçe uyarlaması. HACETTEPE SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ, 27(4), 149-161.
11. Lemyre PN, Roberts GC, Stray-Gundersen J. (2007): *Motivation, overtraining, and burnout: Can self-determination predict overtraining and burnout in elite athletes?*. EUR J SPORT SCI, 7, 115-126.
12. Lonsdale C, Hodge K, Jackson SA. (2007a): *Athlete engagement: II. Development and initial validation of the athlete engagement questionnaire*. INT J SPORT PSYCHOL, 38, 471-492.
13. Lonsdale C, Hodge K, Raedeke TD. (2007b): *Athlete engagement: I. A qualitative investigation of relevance and dimensions*. INT J SPORT PSYCHOL, 38, 451-470.
14. Martins P, Rosado A, Ferreira V, et al. (2014): *Examining the validity of the athlete engagement questionnaire (AEQ) in a Portuguese sport setting*. MOTRIZ, RIO CARLO, 20(1), 1-7.
15. Maslach C, Jackson SE. (1981): *The measurement of experienced burnout*. J ORGAN BEHAV, 2, 99-113.
16. Maslach C, Leiter MP. (1997): *The truth about burnout: how organizations cause personal stress and what to do about it*. San Francisco. John Wiley & Sons, Inc.
17. Maslach C, Schaufeli WB, Leiter MP. (2001): *Job burnout*. ANNU REV PSYCHOL, 52(1), 397-422.
18. Raedeke TD, Smith AL. (2001): *Development and preliminary validation of an athlete burnout measure*. J SPORT EXERCISE PSY, 23, 281–306.
19. Raedeke TD, Smith, AL. (2004): *Coping resources and athlete burnout: an examination of stress mediated and moderation hypotheses*. J SPORT EXERCISE PSY, 26, 1-14.
20. Schaufeli WB, Bakker AB. (2004): *Job demands, job resources, and their relationship with burnout and engagement: a multi-sample study*. J ORGANIZ BEHAV, 25, 293-315.
21. Schaufeli WB, Salanova M, Gonzalez-Roma V, Bakker AB. (2002): *The measurement of engagement and burnout: a two sample confirmatory factor analytic approach*. J HAPPINESS STUD, 3, 71-92.
22. Tabei Y, Fletcher D, Goodger K. (2012): *The relationship between organizational stressors and athlete burnout in soccer players*. J CLIN SPORT PSYCHOL, 6, 146-165.